

SZÖVEG –
SZÁM KATI

KÉP –
EMMER LÁSZLÓ

SOROZAT –
KÉPMÁS

”EZ A PILLANAT HÍVJA A MÚLTAT ÉS HOZZA A JÖVŐT

Határozott választ kaptunk tőle, amikor megkerestük a címlapinterjú miatt. „Nektek szívesen, de csak ha üzenünk is valamit a címlappal, arra gondoltam, hogy például sáros lehetne az arcom, mint a megrepedezett föld.” Vagy inkább Föld? A telefonban ez sem volt egyértelmű... Nem állítom, hogy mindenki azonnal határtalan távlatokat látott az ötletben. De ő igen, és mivel víziói általában működnek zenében, dalszövegben, színpadon, tévés műsorokban, címlapunkon: *Novák Péter*.

- ◆ – A márciusi számunkhoz egy hungarikum-füzetet is készítettünk, ebben a táncházmozgalom is szóba kerül, amelynek kapcsán megkerülhetetlenek a szüleid, Foltin Jolán és Novák Ferenc. A családotok élete mennyire forrt össze a mozgalommal?
– A nővéremmel, Eszterrel izgalmas szellemi műhelybe születtünk, olyan átjáróházba, ahol az elfogadás volt a belépő. Különböző emberek más-más eszmerendszereket feltételeznek, de van, lehet közös halmaz. Egy ilyen közeg a maga természetességével tesz elfogadóvá. Akár a néptáncoktatás édesanyám által fejlesztett módszertana, ahol a gyerekek hétfőn a magyar verbunkkal ismerkednek, kedden a cigány hagyományokkal, szerdán teszem azt a román kisebbség táncaival, ha jó a tanár, csütörtökön hallhatnak a Klezmer-muzsikáról, míg pénteken a széki táncrend

háromnegyedes ritmusára csodálkozhatnak rá, ami csak valami német muzsika lehet... Kis túlzással ilyen hely volt a mi otthonunk is, ahol megélhettük, hogy nem elszigetelt közösségek, hanem összefüggések és kölcsönhatások léteznek. A magyar népi kultúra ettől kuriózum, ilyen kis területen ilyen színes folklór nem nagyon van másutt, mint a Kárpát-medencében! Talán ezzel kompenzálja a történelem az itt élő népeket az elszenvedett viharokért. Nem véletlen, hogy a hetvenes évek nyomasztó mindennapjaiban jelent meg a hagyományból organikusán fejlődő táncházmozgalom. Azt is mondhatnánk, hogy ez egyenesen vezetett a rendszerváltáshoz, hiszen olyan értelmiségi elit ült akkor még egy asztalnál csodálva a forgó kavalkádot, mint Csoóri Sándor, Makovecz Imre, Eörsi István, Jancsó Miklós, avagy a rendszerváltó értelmiség.

– Szerinted diktatúra nélkül nem is lett volna mozgalom a táncházakból?

– Feszült társadalmi légkörben, egy provincia lakójaként az ember ösztönösen keresi a szabad önkifejezés formáit, és teljesen kézenfekvő volt, hogy többen a nemzeti identitásban találták ezt meg. De a folyamat korábban kezdődött: Kodály és Bartók időben felhívta a figyelmet arra, hogy a magyar népzene leginkább tánczene, és hogy tessék elkezdenni gyűjteni a mozgáskultúrát is! Néhány generációval később aztán édesapám is meghatározó személyisége lett ennek a kutatómunkának.

– A szülői ház sajátos légkörének sok ajándéka vesztéssel is járt?

– A szüleim művészek, ilyenkor mindig felmerül, hogy meddig tartanak egy család hagyományos keretei és honnantól színház az egész világ... Semmi pénzért nem választanék más sorsot, olyan sokat kaptam, de nyilván maradtak ki élmények, és a szüleim válása is összefügg ezzel, hiszen két erős alkotó személyiség magánéleti ellehetetlenülése majdhogynem kódolt. Ezek áldozatok, amelyekkel azért együtt lehet élni. Igyekeztem mindent elkerülni a saját életemben több-kevesebb sikerrel, de nincs bennem feljűk semmi neheztelés, vagy ilyesmi. Azt azonban nagyon hamar elhatároztam, hogy nem szeretnék a szüleim árnyékában felnőni. Fiatalon kezdtem táncolni, nem erőltették, de tehetséges voltam, és mint említettem, jó volt az iskola, persze, hogy hamar kiugró lett a teljesítményem. Aztán 16 évesen álltam a Bihari János Táncegyüttes próbatermében, néztem az együttes alapítóját, az édesapámat, és rájöttem, hogy ha ezen a csapáson maradok, mindig én leszek a Kisnovák.

A mozgalom szakmai gárdája egy óriás família, mindenki ismeri a másikat, érthető, hogy bár a nővérem is néptáncosként ropta, szintén más területen, színházrendezőként teljesedett ki. A szüleim, amikor bejelentettem, hogy rockzenész leszek, szinte zokszó nélkül fogadták, mindenben támogattak az első perctől. Ezt például tudatosan örökítettem át, és teszek így magam is a gyerekeimmel. Mehet minden, csak legyen ambíció!

– Sok előadóművész számára a cél és az élet maga a színpad. Te színészként sem így gondoltad, és zenészként sem. Jól látom, hogy mindig keresed az újabb formákat és ügyeket?

– A kezdetektől világos volt, hogy a reflektorfény nekora felelősséggel jár. Hát még az ott elhangzottak...

– Ezért vállaltad úgy ezt a címlapot is, ha valami több, mint a te arcod?

– Mit ér önmagában a jelenlét? Biztos egy szabad szemmel jól látható összeget, de egyébként? A pénz elfogy, marad a szégyen, avagy a lelkiismeret. Ha tudok valamit közvetíteni, e vélt vagy valós népszerűséget szolgálatba állítani, akkor az már valami. De ami ezen kívül történik – bár vannak, akik szinte csak ebből élnek – nekem privát szféra.

– Vagyis nem tartozik a médiára?

– És nem csak a közösségi oldalakra, ahol velem magánemberként biztos nem találkozol. A rendszer már a kereskedelmi média debütálásának pillanatában világos volt, azaz akkor vagy érdekes, ha nem vagy érdekes. Csak semmi gondolat. És nincs ebben kritika a pályatársak felé, megértem a lelkiállapotot, a kényszerhelyzetet, mindent, csak nekem ne kelljen részt venni benne. Most, a kerek évfordulóm kapcsán is megkerestek nem egy orgánumtól, de azzal nem lehet kenyérre kenni, hogy majd hány emberhez jut el a hír. Hitelesen csak azokhoz lehet, akik ott vannak a nézőtéren. Évekig vezettem reggeli tévéműsort, a tejszínhabos háromperces diskurálásból nem lesz jegyvásárló, az tuti!

– Elég határozott elképzelésed volt a címlappal kapcsolatban...

– Mivel csapatmunka, beleértve téged is, a fotóművészt, a sminkest, a fodrászt, a színházi barátot, mindenkit, aki segített, talán nem tűnik nagyképűségnek, hogy valahol itt kezdődik a művészet. Előttünk a felület, a vászon, és a felelősség, hogy kezdjünk vele valamit. Hogy levegyék

NINCS

az az anyagi biztonság
és kulturális háttér,

amely megóv minket, ha
kizsákmányolunk másokat

a polcról, ne olyan legyen, mint az összes többi. Én csak letettem egy gondolatcsírárt, ami alkalmi közösségünk által szárba szökkenett. És hogy mi indította el ezt a domínót? Anno a Kimnowak zenekarral nagyon hamar felmerült, hogy a kapott energiából valamit visszaforgassunk. A jó szocializáció és a zenekari tagság csodás empátiája lehetővé tette, hogy civil szervezetek, ügyek mellé álljunk. A harmincas éveimben aztán beleástam magam a társadalmi szerepvállalás kérdésbe, alapítottam szervezetet, kétkezi munkás voltam, kuratóriumokban ücsörögtem, nagyvállalatok fenntarthatósági stratégiájának kialakításában vettem részt. Nagyon aktív voltam, de mire mentem vele? Ránézésre minden egyre rosszabb!

Ez persze nem így van, de megtanultam makro- helyett mikroméreteken gondolkodni, és persze egy nagy adagot lerakni az egocsomagból. Nagyobb nyilvánosság előtt már csak egyetlen dologgal lehet táncba vinni, az pedig a környezetvédelem ügye. Kifejezetten ökohisztérikus alkat vagyok. Demokráciában élünk, és nincs önálló környezetvédelmi minisztérium, progresszív klímastratégia, felvilágosító kampány? Tisztességes adófizető állampolgárként ez mélységesen felháborít! Ilyen értelemben az elmúlt három évtized kellett ehhez a címlapötletéhez. Mi magunk vagyunk, bennünk tükröződik a felperzselt föld... Hogy ez egy ötvenéves művésszel kapcsolatban még milyen asszociációkra ad lehetőséget, azt már döntse el az olvasó.

– Nekem például arra, hogy bár a meggyötört, kiszáradt földet akartad megidézni, valójában egy elszánt betyár néz vissza a képről.

– Egy valamirevaló pacifistában legyenek militáns vonások! De mit üzen a betyár archetípusa? Hogy nincs az az anyagi biztonság és kulturális háttér, ami megóv minket, ha kizsákmányolunk másokat. Ilyen értelemben működik a képzelettársítás. Amúgy szomorú, hogy a környezetvédelem ösztársadalmi kérdését is sikerült kiszolgáltatni az aktuálpolitikának. Szétszedték, átminősítették, degradálták fogalmait a pillanat uralásának jegyében. Az állampolgárok többségét egyszerűen nem érdekli, mi történik körülöttük, vannak felhergelt hangok, oldalak, ezek képesek erőből egymásnak feszülni, de a „látványproblémák” alatt a mélyben nagy a hallgatás. Muszáj ezt megtörni politikusnak, közéleti szereplőnek, művésznek, üzletembernek, akinek eszköz van a kezében, mert az élet minősége, ha nem a léte a tét! És Isten óvjon minket a felnövekvő nemzedékek haragjától... Nyilván a motivációm személyes is, egy 13 és egy 10 éves fiatalember apukájaként, de tán éppen ezért reménykedem a tudatos nevelés lehetőségében.

– Apa-fiú viszonyban nem könnyű elkerülni, hogy a szülőnek fontos értékek a gyerek könyökén jöjjenek ki, és az utódok legalábbis iróniával álljanak hozzá. Neked van taktikád?

– Nem mondom sokat, inkább csinálom, kalandokat keresek és beleviszem őket. Ahogy például azt sem erőltetem soha, hogy olvassanak, de azt látják, hogy van egy elég komoly könyvtáram, tehát a tudás ilyen módon megszereshető. Apám meghatározott bizonyos kereteket, amelyeket aztán nekem kellett kitölteni, és ugyan a keretekbe most a PlayStation is bele kell férjen, de a recept nem változott. Mintakövető fajta vagyunk, a kérdés az, mutatunk-e olyan mintát, amely követhető? Most még kiskamaszok, és persze meglesznek majd a saját köreik, de egyelőre van bennük tisztelet az általam vallott értékek iránt. Cselekvő módon élük meg a környezeti válságot is, ebben a korban az empatikus készség nagyon erős, aztán nagyon csúnyán megváltozunk. Hátha ők már nem.

– Valóban elég kicsi a bulvármédia-lábnymod. Ha patikamérlegesen kimérve is, olykor mégis kivételt teszel, és belecseppent a médiába az életed egy-egy traumáját,

gyászát. Például a válásod és a betegséged kapcsán is megszólaltál...

– Saját életünk is példabeszédek sorozata, ahogy történeteket adnak át a mesék, legendák, eposzok, és végző soron a művészet. Amikor az érrendszeri betegségem árnya halványodott, és a válásom gyásza már kezelhetőnek látszott, kezdtem érteni, hogy mit és hol rontottam el. Amikor megkerestek, arra gondoltam, ezek a megosztott történetek visznek tovább minket. Ha emiatt valaki letette a cigarettát, vagy volt egy kedves szava a feleségéhez, akkor az egész hajcihő már megérte. Ilyen ősnáiv idealista vagyok ezekben a kérdésekben, no de a vallások sem tanítanak nagyon mást, nincs bennem szegyenérzet a kitergetett szennyes okán.

– Mindaz, amit most csinálsz, a zenekar, a kulturális műsorok... 50 évesen úgy érzed, hogy ezt akartad?

– Erről van egy kedves történetem a közelmúltból. Lassan három éve forgatjuk a Partitúra összművészeti magazint Miklósa Erikával és Batta Andrással, és egy igazán klassz alkotó közösséget hoztunk össze a stábtaggal.

Nemcsak munkatársak, barátok is vagyunk, így történt, hogy a közelgő születésnapom alkalmából az egyik huszoneves operatőr megkérdezte, hogy érzem, mikor voltam a csúcson? Fetrengtem a röhögéstől. A pontos és fontos választ már korábban megkaptam Somody Imre üzletembertől, akivel van szerencsém a Médiaunió kuratóriumában tevékenykedni. Egy magánbeszélgetésünkben megkérdezte, hogy hogy érzem magam a bőrömben. Mondtam, hogy a pályám kezdete óta mindig úgy, mint aki 10 évvel le van maradva ahhoz képest, ahol tartania kéne, mert olyan a közeg, amilyen. „De hát ezek szerint te vagy az egyetlen, aki tudja, mi lesz 10 év múlva!” Varázsmondata átstrukturált mindent, ebből az aspektusváltásból elemezem a körülöttem lévő dolgokat, sőt, magamat is egy jó ideje. A pillanat például, amit most veled, együtt töltünk, hívja a múltat és hozza a jövőt. De a most, az most van. Egyszerű és mégis univerzális felismeréseket magunkká tenni – ez volna a feladat. Bízni a közterek időtlen valóságában, félretéve jól fejlett hajlamunkat a cinizmusra, amely mindent megkérdőjelez. Vannak, sokszor vannak súlyos pillanatok, mikor úgy érzem, én vagyok a világ legszerencsétlenebb embere, hogy aztán ott találjam magam egy fellépésen, ahol fogyatékkal élők hallgatják és érzik mindenkinél jobban a dalokat. Hogy azt hiszem, az állítólagos csúcson vagyok épp, és látom, hogy más a saját pályáján milyen csodákra képes, és ez mekkora tiszteletet és rajongást tud kiváltani belőlem. Jelenlegi életkorom mindenképp egy kapu, ahonnan különös vonásait fedezhetjük fel az eddigi életünknek, hát még az eljövőknek. Nem titkolom, járok pszichiáterhez, akitől még a pandémiás online beszélgetésekben is annyit kapok, hogy felér egy-egy újrakezdéssel. Nem volt könnyű egy magamfajra self-made embernek kimondani, hogy egyedül kevés vagyok, jól jön a segítség.

– Hogy fogalmaznád most meg azt, hogy mi a hivatásod?

– Minden időszakban más-más kitérő választ adtam erre a kérdésre, a kultúrmunkástól kezdve a csomagolási szakemberig. Van, aki a színházból ismer, van, aki zenészként, sokaknak egy tévés majom maradtam. Sokféle elemből áll össze a kép, de én minden munkám között látom az összefüggést, persze, ha ezt magyaráznám, már magyarázkodnék és lemenne a nap. Tartalomgyártó

vállalkozásunk, a Kultúrpart Csoport lassan másfél évtizedes története önmagáért beszél: középkorú lelkes álmodozók összeálltak és azt művelik, abból keresik a kenyerüket, amivel maximalizálni tudják a szabadság, a remény, az önkifejezés fogalmait életükben. Ehhez képest a kenyér mérete másodlagos kérdés.

– Mit jelent számodra az új formációban, a Novák Péter és az Etnofonban frontemberként játszani?

– Sok minden okoz örömet az életemben, de a zene mindig. Nagyon adekvát és erős gesztusokat lehet gyakorolni a világ felé egy dal előadásával. Hatásos fordulat lenne, hogy ezért kezdtem el a világzenét játszó Kiss Ferenc hangépítész szellemi műhelyében farigcsálni, de ez így kevés. Egyrészt kapcsolatunk a gyerekkoromban gyökeredzik, muzsikái indították be tevőleges zenei affinitásomat. Másrészt egészségi korlátai emeltek az énekesi státuszba, ami egy valós dráma, ő azt veszette el, amit én most hozzáadhatok. Nem hinném, hogy van magasabb foka a bizalomnak, az átruházott tudásnak, a megtiszteltetésnek. Mesteri... Egyéb értékekben sincs hiány: előkerülnek kulcsfontosságú szerzemények az elmúlt ötven évből, a legendás Kolinda és Vízöntő zenekarok repertoárjából ugyanúgy, ahogy a Kimnowak folklór ihletettséggű dala, nem beszélve az új ötletekről. Ehhez megint csak közösség kell, és itt van, hiszen a társulás tagjait évtizedes barátságok, családi kötelékek tartják egyben. Mélyen átélt, erős pillanatok forrása ez, megannyi randevú a társművészetekkel. Teret kaphat a műfaji kísérletezés, hogy miként érvényesülhetnek egy koncerten a színház, a képzőművészet, az irodalom hatásmechanizmusai. Ez az én plebejus operai ideám, a közönségnevelő felelősségérzete. És ahogy mondani szokás, egy jó blues-karrier 60 fölött kezdődik... Ebben a műfajban erőt ad a kor, a közönség soraiban minden nemzedék képviselteti magát, és ekképpen a nagy osztársadalmi reprezentáció. Amit annyiféleképpen szerettem volna láttatni, a zenével csak létrejön! Velem egyidős apukák jönnek el tizenéves fiaikkal, és az unokáikkal mai nagymamák, akiknek Nagy László és John Lennon valahol ugyanazt jelenti. Jelzem, nekem is. A pedagógus elhozza az osztályt, mondván, ő is ugyanezt képviseli, csak nekünk elhiszik. Ez többet ér, mint akárhány bulvárcímlap. Látni azokat a szemeket... Hatásfok-függőségem sosem a számokra vonatkozott, mindig az emberre. ♦